

УДК 336.763.31

DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2021-1-11>**Прушківський В.Г.**доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Запорізька політехніка»**Онопрієнко О.В.**студент,
Національний університет «Запорізька політехніка»

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ

У статті розкрито сутність прибутку та собівартості, розглянутий вплив витрат та собівартості на прибуток підприємства. Досліджується рентабельність підприємства, розкрита її суть. Зазначено як саме впливають витрати на формування прибутку підприємства. Визначено, що витрати відіграють велику роль у формуванні прибутку підприємства, саме від ефективного управління витратами залежить вірогідність підвищення прибутку підприємства. Досліджено рівень зміни прибутковості на прикладі підприємства ПрАТ «ЕНЕРГОРЕСУРСИ». На прикладі доведено, що простіше всього підвищити рівень прибутку разом з рентабельністю, знижуючи розмір витрат на виробництво. Але крім цього, додатковий обсяг випуску продукції при зниженому рівні собівартості вже сам по собі дасть додатковий прибуток. Запропоновано шляхи для підвищення рівня прибутку та рентабельності.

Ключові слова: *дохід, витрати, прибуток, собівартість, рентабельність, підвищення.*

Prushkivsky V.G., Onopriienko O.V.

"Zaporizhzhia Polytechnic" National University

MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE OF TECHNICAL BRANCH

The article describes the essence of profit and cost, considered the impact of costs and costs on the profit of the enterprise. The profitability of the enterprise is investigated, its essence is revealed. It is noted how exactly the costs affect the formation of profits of the company. It is noted that in a market economy, one of the most important indicators that reflect the financial condition of any enterprise is profit and income. They are the purpose of enterprises of various forms of ownership. But today Ukraine is in a rather difficult situation, namely in a situation of financial crisis, which unfortunately lasts not the first year. As a result, the country is experiencing a decline in profits at most companies, and some even have a loss-making situation. Therefore, for the sake of successful activity there is a need to find new ways to increase profits. It is proved that At this stage of the market economy the primary task for entrepreneurs and business leaders is the ability to master more effective methods of managing their business, production and sales, which will primarily have a positive impact on the outcome of financial activities, namely profit. The profitability of enterprises of various forms of ownership occupies a leading place among the economic indicators of their activities. After all, with insufficiently qualified and high-quality cost management, as well as incorrect strategic development, the company will begin to lose liquidity and in the near future as a result may become bankrupt. Therefore, it is the increase in profitability that allows the company to continue its existence in the market, to develop the scope of its activities to a larger size and provides an opportunity to obtain a higher degree of business activity. It is determined that costs play an important role in the formation of enterprise profits, it is from the effective cost management depends on the probability of increasing the company's profits. The level of change in profitability is studied on the example of the enterprise PJSC "ENERGORESOURSY". The example shows that the easiest way to increase the level of profit along with profitability, reducing production costs. But in addition, the additional volume of production at a reduced cost will in itself give additional income. Authors proposed ways to increase profits and profitability.

Keywords: *income, expenses, profit, prime cost, profitability, increase.*

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У ринковій економіці одними з найголовніших показників, котрі відображають собою фінансовий стан будь-якого підприємства є прибуток та дохід. Саме вони є метою діяльності підприємств різних форм власності. Але на сьогоднішній день Україна знаходиться у доволі скрутному становищі, а саме у ситуації фінансової кризи, яка нажаль продовжується не перший рік. Через це у країні спостерігається зниження прибутку на більшості підприємств, а на деяких навіть виникає ситуація ведення діяльності у збиток. Тому задля успішної діяльності існує потреба у знаходженні нових шляхів підвищення прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Багато наукових діячів приділяють достатньо уваги прибутку підприємства та тому, як на нього впливає формування витрат. Зокрема, у своїх публікаціях цю тему розглядали такі автори як: О.В. Родіна, А.М. Мартинюк, Я.І. Костецький, І.Ю. Єпіфанова, А.О. Мамонтова.

У той же час, все ще існує потреба у пошуку шляхів підвищення прибутку, а також аналізу впливу формування витрат на прибуток підприємств.

На даному етапі ринкової економіки першочерговим завданням для підприємців, а також керівників підприємств є здатність оволодіти більш ефективними методиками управління своїм підприємством, вироб-

ництвом та реалізацією продукції, що в першу чергу буде мати позитивний вплив на результат фінансової діяльності, а саме на прибуток. Прибутковість підприємств різних форм власності займає провідне місце серед економічних показників їх діяльності.

Адже при недостатньо кваліфікованому та якісному управлінні витратами, а також невірному стратегічному розвитку, підприємство почне втрачати ліквідність та у недалекому майбутньому як наслідок може стати банкрутом. Тому саме підвищення прибутковості дає змогу підприємству продовжувати своє існування на ринку, розвивати сферу своєї діяльності до більших розмірів та надає можливість отримати більш високий ступінь ділової активності.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження впливу витрат на прибуток підприємства, розкриття сутності прибутку та витрат, а також пошук шляхів задля підвищення прибутковості підприємства.

Вклад основного матеріалу дослідження. На підприємствах різних форм власності прибуток є одним з основних показників ефективності діяльності підприємства. Однак тільки за цим показником неможливо визначити рівень ефективності цієї діяльності. Аби усе ж таки визначити на якому рівні знаходиться ефективність діяльності підприємства, потрібно порівняти між собою показники прибутку та витрат. Тільки тоді можливо отримати відносне значення рівня прибутковості.

Прибуток – це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємства як суб'єктів господарювання [1–2]. Показник прибутку відображає різницю між величиною отриманого доходу та сумою витрат на виробництво продукції, а також її реалізацію. У сутності прибуток надає характеристику лише тій частині доходу підприємця, від якої були відняті витрати на здійснення його діяльності. У той же час, прибуток будучи однією з основних економічних категорій має виконувати деякі функції. Насамперед, він повинен надавати характеристику економічному ефекту, а саме кінцевому фінансовому результату діяльності підприємства. Також не менш важливу роль прибуток відіграє у розвитку підприємства, адже він є одним з головних елементів фінансових ресурсів та виступає джерелом для формування різнорівневих бюджетів.

На показник прибутку мають вплив різноманітні фактори. Цей вплив, як можна здогадатися, є не тільки позитивним, а й негативним. Загалом, ці фактори можна поділити на дві групи.

До першої групи відносяться фактори, які зумовлені зовнішніми причинами. Наприклад, це можуть бути регулювання цін державою, уведення законів, податкових ставок, пільг. Також це можуть бути якісь природні умови або збільшення чи зменшення конкуренції на ринку. Фактори цієї групи ніяким чином не залежать від самого підприємства, але в той же час мають суттєвий вплив на його прибуток.

До другої групи відносяться внутрішні фактори. Це, насамперед, собівартість продукції, її якість, обсяг виробництва, а також реалізація, ціна та ін. Внутрішні фактори, на відміну від зовнішніх, характеризують те, як використовуються засоби, предмети праці, трудові, а також фінансові ресурси підприємства.

У фінансовій звітності підприємства прибуток відображає кінцевий результат діяльності. У той же час він об'єднує у собі різні види прибутків, які були отримані від різноманітних видів діяльності підприємства.

До них відносяться такі види прибутку як:

- валовий прибуток;
- прибуток від звичайної діяльності;
- прибуток від операційної діяльності;
- прибуток від надзвичайної діяльності;
- чистий прибуток.

У загальному прибутку основним елементом виступає прибуток від реалізації товарів, робіт, послуг, адже саме він становить більше 95% загального прибутку [1; 3; 4].

Більш повну характеристику кінцевим результатам діяльності підприємства дає такий показник як рентабельність. Цей показник є дуже важливим для розгляду елементів прибутку та доходу. У своїй суті він відображає відношення ресурсів, які є у наявності до ресурсів, які були використані.

Рентабельність надає характеристику рівню віддачі активів підприємства та ступеню використаного в процесі виробництва продукції капіталу. Показник рентабельності є одним з найголовніших показників, який відображає ефективність виробництва, адже саме за допомогою нього можливо дізнатися рівень доходу та прибутку підприємства або побачити чи є вигода від ведення тієї чи іншої діяльності.

Різниця між показником прибутку та показником рентабельності полягає у тому, що показник прибутку є абсолютним, тобто відображає загальний ефект від діяльності підприємства. У свою чергу, рентабельність – це відносний показник, який показує ступінь прибутковості самого підприємства або продукції, яку воно виробляє.

Показники рентабельності також необхідні, аби дослідити чи окупаються витрати на виробництво продукції. Це потрібно, щоб дізнатися величину отриманого підприємством прибутку на 1 гривню витрат, які були укладені для отримання цього самого прибутку.

Загалом існує багато показників рентабельності. Але незважаючи на це, показником рентабельності завжди буде відношення якогось виду прибутку до деяких витрат. Який саме вид прибутку та витрат буде використовуватись при розрахунку, залежить тільки від того яку саме рентабельність потрібно буде визначити.

Для того щоб підприємство будь-якої форми власності успішно функціонувало в умовах ринкової економіки, потрібно шукати шляхи для збільшення обсягу виробництва продукції та зниження її собівартості, що має призвести до зростання прибутку.

Собівартість має великий вплив на прибуток підприємства. Зв'язок собівартості та прибутку є зворотнім. Тобто прибуток буде збільшуватись, якщо величина собівартості у свою чергу буде знижуватись.

Загалом собівартість є об'єднанням витрат підприємства на виготовлення та продаж продукції. Склад витрат на виготовлення, а також продаж продукції регулює держава.

У свою чергу, собівартість, як і прибуток, знаходиться під впливом різноманітних факторів. Це може бути й заробітна плата для робітників та службовців підприємства чи встановлений рівень цін на сировину та матеріали, які потрібні для виробництва продукції.

Зважаючи на це, при аналізі зміни собівартості, потрібно приділяти увагу тому, що саме вплинуло на її підвищення чи зниження. Це необхідно, насамперед,

для того, аби своєчасно розробити план скорочення витрат на виробництво та реалізацію продукції, задля підвищення прибутку підприємства [5–8].

У кінцевому результаті фінансової діяльності прибуток може бути і позитивним і негативним. Це залежить тільки від того, чи є підприємство рентабельним, тобто чи отримує підприємство чистий прибуток.

Аби більш наглядно побачити формування прибутку та як на нього впливають витрати, розглянемо результати діяльності окремого підприємства ПрАТ «ЕНЕРГОРЕСУРСИ» за 5 років (рис. 1).

Можемо побачити, що протягом 4 років прибуток підприємства зростає. У 2017 році цей показник різко впав, що зумовлено зниженням попиту на продукцію та послуги підприємства.

Розрахуємо рентабельність виробництва поділивши прибуток на собівартість.

– 2013 рік:

$$P = \frac{11236}{51757} = 0,22 = 22\% ;$$

– 2014 рік:

$$P = \frac{11854}{69815} = 0,17 = 17\% ;$$

– 2015 рік:

$$P = \frac{16059}{61920} = 0,26 = 26\% ;$$

– 2016 рік:

$$P = \frac{21604}{67507} = 0,32 = 32\% ;$$

– 2017 рік:

$$P = \frac{13942}{49542} = 0,28 = 28\% .$$

Бачимо, що найбільший рівень рентабельності був у 2016 році, а саме 32%.

У той же час зниження рівня доходу у 2017 році відносно попереднього року та недостатнє зниження собівартості продукції знизило показник рентабельності виробництва на 4%.

Загалом показник собівартості, судячи з даних, найнижчий за увесь період, але недостатньо низький, аби хоча б утримати той самий рівень рентабельності.

Аби збільшити рівень прибутку, а тим самим і рентабельність виробництва підприємство могло піти двома шляхами. Перший шлях підвищення прибутку через зниження собівартості.

Нехай підприємство при доході 63484 тис. грн., хоче збільшити прибуток на 1000 тис. грн., тоді собівартість зменшиться на 1000 тис. грн., що дасть такий показник рентабельності виробництва:

$$P = \frac{14942}{48542} = 0,31 = 31\% ;$$

$$P = \frac{14942}{48542} = 0,31 = 31\% .$$

Другим шляхом є збільшення обсягу продажу продукції. Тоді підприємству для отримання тих самих 14942 тис. грн потрібно збільшити обсяг продажу на 4557 тис. грн. У цьому випадку дохід становив би 68041 тис. грн., а собівартість 53099 тис. грн. Рівень рентабельності виробництва становив би:

$$P = \frac{14942}{53099} = 0,28 = 28\% .$$

Підприємство отримало б більший прибуток, але рівень рентабельності виробництва не змінився.

Тобто, якщо порівнювати два шляхи збільшення прибутку, то підприємству биль вигідно знизити

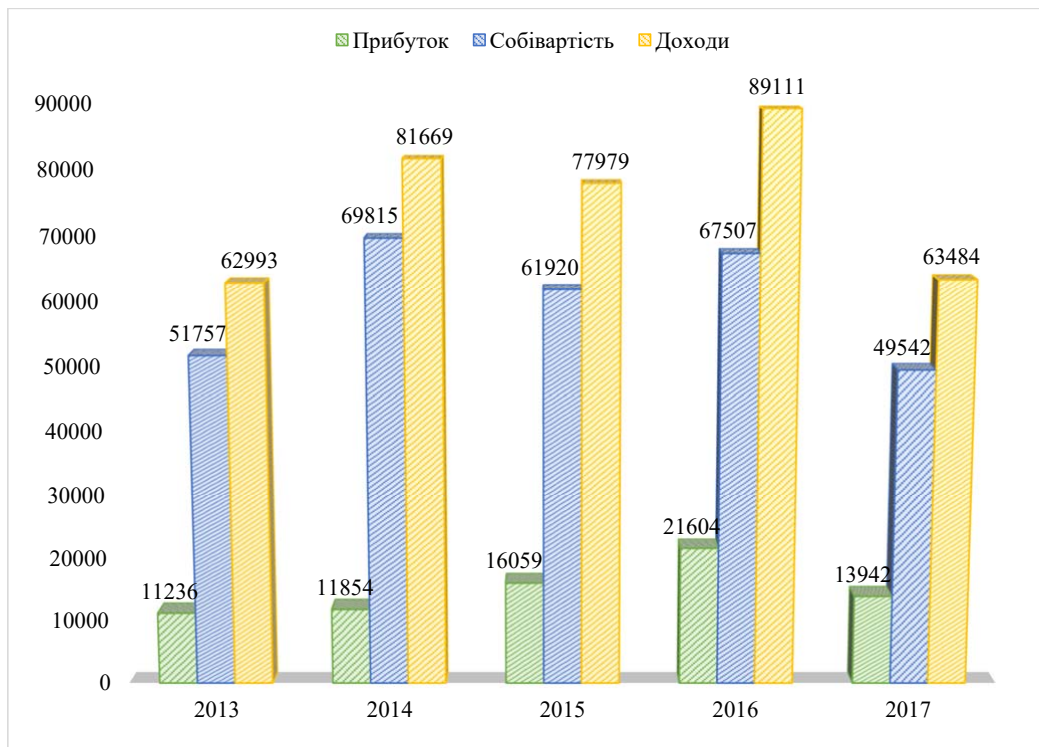

Рис. 1. Співвідношення прибутку та собівартості ПрАТ «ЕНЕРГОРЕСУРСИ», тис. грн.

витрати на 1000 тис. грн (1,58%), ніж збільшити обсяг продажу на 7% або на 4557 тис. грн. Тим паче другий шлях підвищення прибутку не дасть більшого відсотку рентабельності.

Висновки з цього дослідження. Ми визначили, що витрати відіграють велику роль у формуванні прибутку підприємства. Саме від ефективного управління

витратами залежить вірогідність підвищення прибутку підприємства. На прикладі ми побачили, що простіше всього підвищити рівень прибутку разом з рентабельністю, це знизити розмір витрат на виробництво. Але крім цього, додатковий обсяг випуску продукції при зниженому рівні собівартості вже сам по собі дасть додатковий прибуток.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Єпіфанова І.Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності / І.Ю. Єпіфанова, В.С. Гуменюк // Економіка та суспільство. – 2016. – Вип. 3. – С. 189–192 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>.
2. Мамонтова А.О. Підвищення прибутку підприємства комплексним методом / А.О. Мамонтова // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков: НТУ "ХПИ", 2009. – № 6. – С. 45–50.
3. Мартинюк М.А. Методика аналізу бухгалтерського балансу як складова антикризового управління на підприємстві / М. А. Мартинюк // Серія Економічні науки – 2014 – Вип. 9–1. – С. 192–195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/99.pdf.
4. Родіна О.В. Сучасні підходи до визначення сутності категорії «витрати» / О.В. Родіна // Економіка і Суспільство. – 2017 – Вип. 9. – С. 1181–1185 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/203.pdf.
5. ДСТУ ГОСТ 7.1-2006. (2007). Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: чинний з 07-07-2007. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис [Загальні вимоги та правила креслення: д. 01.07.2007]. Національний стандарт України. Київ, 47 с.
6. Багров В.П. Економічний аналіз: навч. посібник / В.П. Багров, І.В. Багрова. – К.: ЦУЛ, 2006. – 160 с.
7. Баканов М.И. Теория экономического анализа : учебник / М.И. Баканов, М.В. Мельник, А.Д. Шеремет; под ред. М.И. Баканова. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 536 с.
8. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України : наказ Державного агентства лісових ресурсів України: від 14.05.2013 р. : № 124 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FN011487.html.

REFERENCES

1. Yepifanova I.Yu. Pributkovist pidpriyemstva: suchasni pidhodi do viznachennya sutnosti / I.Yu. EpIfanova, V.S. Gumenyuk // Ekonomika ta suspilstvo. – 2016. – Vip. 3. – S. 189–192 [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://economyandsociety.in.ua>. (in Ukrainian)
2. Mamontova A.O. Pidvischennya pributku pidpriyemstva kompleksnim metodom / A.O. Mamontova // Vestnik Nats. tehn. un-ta "HPI": sb. науч. tr. Temat. vyip.: Tehnicheskiy progress i effektivnost proizvodstva. – Harkov: NTU "HPI", 2009. – № 6. – S. 45–50. (in Ukrainian)
3. Martinyuk M. A. Metodika analizu buhgalterskogo balansu yak skladova antikrizovogo upravlinnya na pidpriyemstvi/ M. A. Martinyuk // Seriya Ekonomichni nauki. – 2014. – Vip. 9–1. – S. 192–195 [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/99.pdf. (in Ukrainian)
4. Rodina O.V. Suchasni pidhodi do viznachennya sutnosti kategoriyi «vitraty» / O. V. Rodina // Ekonomika i Suspilstvo – 2017 – Vip. 9. – P. 1181–1185 [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/203.pdf. (in Ukrainian)
5. DRSTU GOST 7.1-2006. (2007). Bibliografichnyy zapys. Bibliografichnyy opys. Zahal'ni vymohy ta pravyla skladannya: chynnyy z 2007-07-01 Bibliographic record. Bibliographic description [General requirements and rules of drawing: acting on 2007-07-01]. National Standard of Ukraine. Kyiv, 47 p.
6. Bagrov V.P., Bagrova I.V. (2006) Ekonomichnyy analiz. CUL, Kyiv, 160 p.
7. Bakanov M.I., Mel'nik M.V., Sheremet A.D. (2005) Teorija jekonomicheskogo analiza, in Bakanov, M.I. (ed.), 5th ed., pererab. i dop. Finansy i statistika. Moscow, 536 p.
8. Derzhavne agentstvo lisovih resursiv Ukrainy (2013) Metodichni rekomendacii z formuvannja sobivartosti produkci (robit, poslug) na pidpriyemstvah, shho nalezhat' do sferi upravlinnja Derzhavnogo agentstva lisovih resursiv Ukraini», nakaz, vid 14 travnja, N 124 [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FN011487.html.